

Kapitola 3

S.O.S. HUCUL aneb záchrana huculského koně

Po zániku Rakousko-Uherské monarchie byl chov huculského koně rozdělen mezi nástupnické státy, tj. Rumunsko, Maďarsko, Polsko a Československo. Na území Československa bylo pak huculské stádo umístěno dočasně v hřebčíně Topolčianky a následně přesunuto do hřebčína v Turia Remetách (Podkarpatská Rus). Zde byl koncem 30. let minulého století vybudován huculský hřebčín Močárky spadající pod správu hřebčína v Turia Remetách. Postupem doby v hřebčíně v Topolčiankách zůstalo pouze stádo tvořené ročky a koncem r. 1938 pak zde nebyl jediný hucul s možností uplatnění v tamním chovu. Po připojení Podkarpatské Rusi k Maďarsku tak zůstal československý zemský chov bez možnosti jeho doplňování huculskými hřebci. Proto došlo koncem r. 1939 k opětovnému sestavení huculského stáda v hřebčíně v Topolčiankách, z něhož však po 2. světové válce zbylo pouze 9 chovných klisen, 15 hříbat a žádný plemenný hřebec. V roce 1945 došlo k zařazení dvou pepiniérů linie Hroby a Gurgul a současně došlo ke zvýšení četnosti stáda klisen na 16 kusů; na obdobné četnosti a odpovídajícím počtu mladých koní je pak chov v Topolčiankách držen dodnes. Uvedené počty však k progresi plemene jako takového zdaleka nemohly a nemohou stačit.

Potřeba živé tažné síly k obhospodařování lesů vyústila po 2. světové válce k rozhodnutí Krajské správy lesů o založení hřebčína Muráň v lokalitě Muráňské krasové planiny, jež se měl zabývat chovem tažných koní. Odborníci diskutovali, které plemeno bude pro tento účel nejvhodnější a volba padla na huculského koně, a to právě s ohledem na jeho kvality osvědčené (nejen) v obou světových válkách. Hucul je prostě k práci a pohybu v terénu (lesním i horském) historicky skvěle uzpůsoben. V letech 1950 - 1952 došlo k zakoupení 136 chovných huculských klisen, jež byly umístěny v hospodářských střediscích muráňského hřebčína Paseky, Velká Lúka, Dobšinská l'adová jaskyňa, Betlanovská dolina a Dobšina. Zde tedy začal chov s cílem maximální produkce kvalitního tažného koně pro lesní hospodářství.

Tato praxe však neměla dlouhého trvání, když v r. 1973 správa Státních lesů rozhodla zrušit chov huculského koně na Muráni a co nejrychleji jej zlikvidovat (!).

Díky iniciativě skupiny nadšenců pod vedením pana JUDr. Václava Hrabánka a předsedy Svazu pro ochranu přírody a krajiny - TIS pana Dr. Otakara Leiského naštěstí zkáza plemene huculského koně nebyla dovršena. V roce 1972 došlo ze strany TIS k založení Hucul Clubu v Praze - Řeporyjích, osada Zmrzlík, a již dne 28.10.1972 se uskutečnil historicky první transport huculských koní do Čech, a to ve složení jednoho plemenného hřebce a čtyř klisen. Nákup koní pro chov v pražských Řeporyjích pokračoval ještě v roce 1973, kdy zástupci Hucul Clubu odvezli z Muráně dalších šest klisen a jednoho hřebečka.

V témže roce byla záchranná akce posílena ještě nákupem ze strany Vysoké školy veterinární v Košicích a soukromým nákupem realizovaným přímo JUDr. V. Hrabánkem s umístěním v objektu mlýna Sterzmühle v blízkosti šumavské obce Hartmanice.

Tato živelná záchranná akce pak vyústila v realizaci opatření vedoucích k plánované záchraně plemene. O situaci v ČSSR byl Dr. Otakarem Leiským zpraven Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN), jež byl okamžitě připraven zakoupit celé stádo huculských koní na území ČSSR. Rovněž tak pan Dr. O. Leiský o neutěšeném stavu chovu huculských koní informoval prezidentskou kancelář. Tehdejší prezident ČSSR arm. gen. Ludvík Svoboda, pamětliv přínosu huculských koní v bojích na Dukle a v oblasti mezi Liptovským Mikulášem a Žilinou v průběhu 2. světové války, vydal příkaz k přijetí opatření pro jejich záchranu, neboť „je zapotřebí huculské koně zachovat pro budoucí generace“. Na základě tohoto rozhodnutí byla do Prahy svolána na den 11.10.1973 porada odborníků za účelem vypracování návrhu koncepce záchrany huculského koně. Výsledkem pak bylo stanovisko Generálního ředitelství Státních plemenářských podniků v Bratislavě, dle kterého je vlastně záchrana huculského koně již zabezpečena formou, jaká se nakonec sama díky iniciativě několika nadšenců vytvořila. Kromě jiného byl přijat návrh umístění chovu do oblasti Šumavy a Krkonoš.

Sterzmühle - JUDr. Hrabánek

Věděli jste, že ....

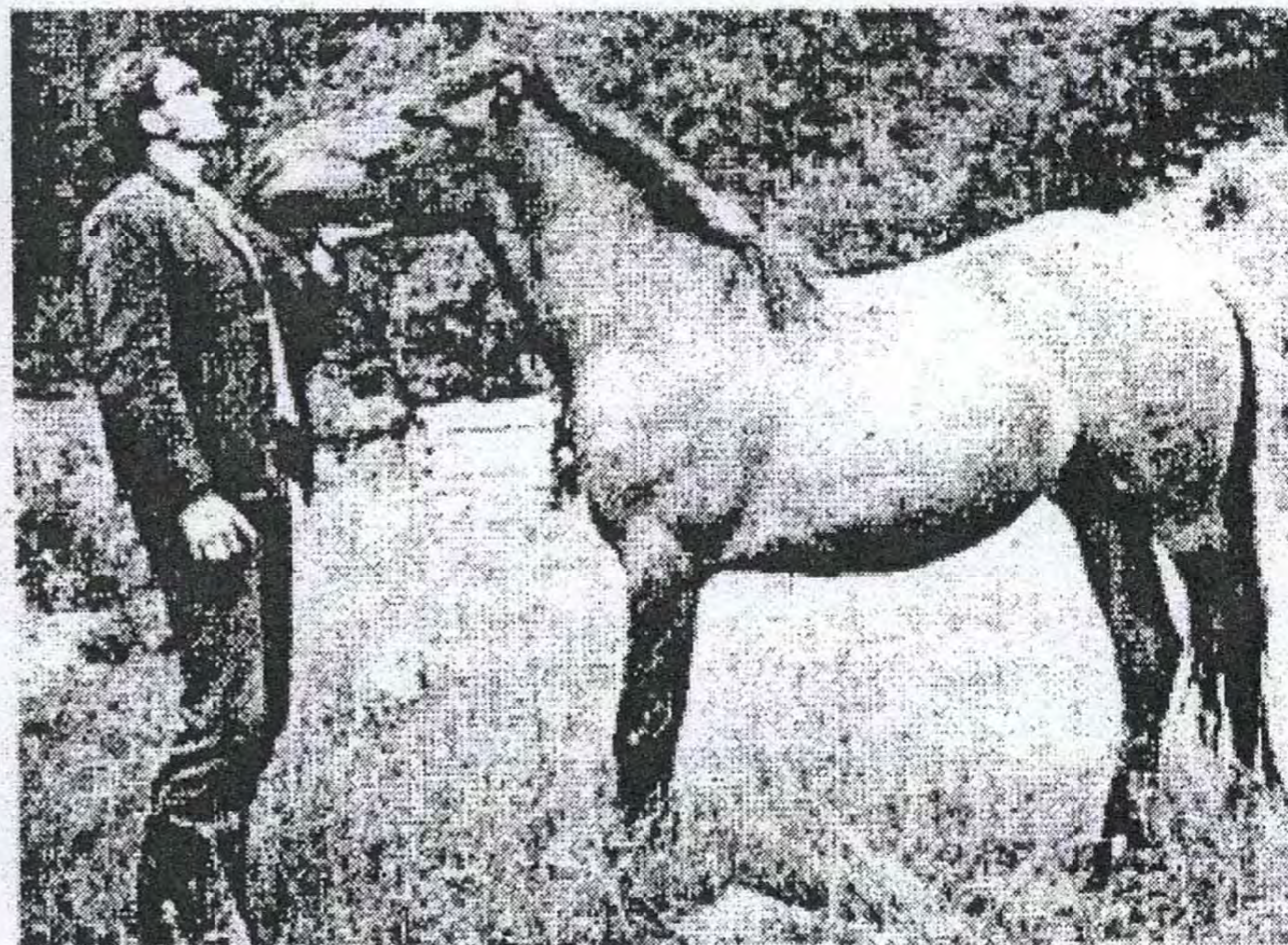
Dle zkušeností Huculů žijících v oblasti Bukoviny klisny opouštějí místa svého stálého ustájení pouze v případech, kdy v jejich chovu není přítomen hřebec. Tomu odpovídá dramatický příběh z šumavského chovu JUDr. V. Hrabánka, kdy poté, co napadl první sníh a neroztál ani v průběhu dne, všechny jím zakoupené čtyři klisny v noci utekly. Do pátrání se zapojila jak Správa šumavského národního parku, tak pracovníci Bavorského národního parku. Po měsíci se všechny klisny samy vrátily zpět domů, do mlýna. Ukázalo se, že celé ministádo překročilo státní hranici a dostalo se tak do tehdejšího Západního Německa, tam urazilo asi 10 km, aby se na jiném místě vrátilo zpět na území Československé socialistické republiky. To vše se odehrálo pod bedlivým dozorem pohraniční stráže, která migraci koní vůbec nezaregistrovala ....

boranični stráže, která migraci koní vůbec nezaregistrovala ....
socialistické republiky. To vše se odehrálo pod bedlivým dozorem
sprá se na jiném místě vrátilo zpět na území Československé

Tato živelná záchranná akce pak vyústila v realizaci opatření vedoucích k plánované záchraně plemene. O situaci v ČSSR byl Dr. Otakarem Leiským zpraven Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN), jež byl okamžitě připraven zakoupit celé stádo huculských koní na území ČSSR. Rovněž tak pan Dr. O. Leiský o neutěšeném stavu chovu huculských koní informoval prezidentskou kancelář. Tehdejší prezident ČSSR arm. gen. Ludvík Svoboda, pamětliv přínosu huculských koní v bojích na Dukle a v oblasti mezi Liptovským Mikulášem a Žilinou v průběhu 2. světové války, vydal příkaz k přijetí opatření pro jejich záchranu, neboť „je zapotřebí huculské koně zachovat pro budoucí generace“. Na základě tohoto rozhodnutí byla do Prahy svolána na den 11.10.1973 porada odborníků za účelem vypracování návrhu koncepce záchrany huculského koně. Výsledkem pak bylo stanovisko Generálního ředitelství Státních plemenářských podniků v Bratislavě, dle kterého je vlastně záchrana huculského koně již zabezpečena formou, jaká se nakonec sama díky iniciativě několika nadšenců vytvořila. Kromě jiného byl přijat návrh umístění chovu do oblasti Šumavy a Krkonoš.

S O S

z Muránskej planiny

Typická huculská kobyla, jedna z posledních 17 huculských koní na Muránskej planine. Pochádza z kmeňa Oušor. Na snímke vedúci hospodárskeho dvora v Dobšinej, Dalibor Kotačka. Foto Ing. E. Gočál

Snahy vedené panem Dr. O. Leiským pak vyvrcholily jednak roku 1979 zařazením huculského koně na seznam mezinárodně chráněného genofondu FAO, dále roku 1993 zařazením do genové rezervy ČR a roku 1994 založením Mezinárodní federace chovatelů huculského koně (HIF) v polském Krakově, jehož je Hucul Club zakládajícím členem.

A tam, kde končí příběh záchrany výjimečného plemene koní, začíná příběh jeho rozvoje, o čemž bude naše další povídání.

„Pracovní uplatnění huculů začíná tam, kde končí schopnost zástupců jiných plemen.“

bjewer„

První transport huculských koní do ČR - zleva: Ing. Z. Toperczer, L. Leiský, Dr. O. Leiský, Ing. M. Duruttya